

"INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2023"

O'QUV JARAYONINI BOSHQARISHNING AXBOROT TIZIMI

Dilnoza Abdijamalova

*O'zbekiston Respublikasi, Qoraqolpog'iston Respublikasi, Nukus shaxri "Netlink"
MCHJ da Muxandis dasturchi*

Annotatsiya: *O'quv jarayonini boshqarish tizimi uchun ko'p funktsiyali axborot tizimi zaruriyati, maqsadi va funktsiyalari. Axborot tizimini modullari va tashkiliy qismlari. O'quv jarayonini boshqarish tizimini yaratishda har qanday zamonaviy axborot tizimini yaratishda hisobga olinadigan asosiy tamoyillar.*

Kalit so'zlar: *O'quv jarayonini boshqarish tizimi, "O'qituvchilar tarkibi" moduli, "Auditoriyalar fondi" moduli, "Auditoriyalar fondi" moduli, "Jadval" moduli, boshqaruv funktsiyalari.*

O'quv jarayonini boshqarish tizimi (O'JBT) - bu ta'lim muassasasi o'quv jarayonini boshqarishning operatsion darajasi uchun ko'p funktsiyali axborot tizimi. Ta'lim muassasasining o'quv jarayonini boshqarish sohasida qarorlar qabul qilish uchun foydalaniladigan tahliliy ma'lumotlarni to'plash, saqlash, qayta ishlash va chiqarish uchun mo'ljallangan. Ayniqsa O'zbekiston oliy ta'lim tizimiga kredit-modul tizimi joriy etilgani yangi sharoitda ta'lim tashkilotlarini boshqarish, pedagog hodimlar va talabalar o'rtasida muloqotni tashkil etish, ta'lim oluvchilarga o'quv resurslarini tizim orqali ta'minlash, o'quv jarayonining shaffofligini ta'minlash dolzarb muammoga aylandi, chunki bu kredit tizimining eng asosiy talablaridan hisoblanadi [1], [2], [3].

Axborot tizimi modulli tamoyil asosida qurilgan bo'lib, har bir modul ma'lum bir yo'nalishdagi ma'lumotlar majmuasini o'z ichiga oladi:

- "O'qituvchilar tarkibi" moduli - kafedralar tarkibi, professor-o'qituvchilar tarkibining sifat va miqdoriy tavsiflari, shtatdagi o'qituvchilarning rejali va haqiqiy o'quv yuklamalari, soatlik ish haqi asosida taklif etilgan o'qituvchilar tarkibi va yuklamalari to'g'risidagi ma'lumotlarni jamlaydi. ushbu modul bo'yicha tahliliy hisobotlarni tuzish uchun zarur bo'lgan professor-o'qituvchilar tarkibi to'g'risidagi boshqa ma'lumotlar;

- "Auditoriyalar fondi" moduli - har xil turdagi auditoriyalar soni, ularning joylashuvi va sig'imi, har bir auditoriyaning asosiy va qo'shimcha jihozlari to'g'risidagi ma'lumotlarni o'z ichiga oladi;

- "Rejalar va grafiklar" moduli - o'quv fanlari ro'yxati, ma'ruzalar soni va seminarlar soni (soatlarda), yakuniy nazorat turi va o'qitiladigan fanlar bo'yicha

"INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2023"

boshqa ma'lumotlarni o'z ichiga olgan ta'lim dasturlari o'quv jadvallarini o'z ichiga oladi.

- "Jadval" moduli - o'quv rejasini, imtihon jadvalini va kollejda o'tkaziladigan tadbirlar jadvalini tuzish, shuningdek, yuqoridagi barcha jadvallarni kolledj web-saytida e'lon qilish imkonini beradi, bu esa istalgan talaba yoki o'qituvchiga kerakli jadvalni nafaqat devorlar ichida, balki ta'lim muassasasidan tashqarida ham ko'rish imkonini beradi.

Barcha modullar o'zaro bog'langan va yagona axborot muhitini tashkil qiladi, unga kirish har bir foydalanuvchining funkcionalligiga muvofiq cheklangan. Ta'lim bo'limi xodimlari, texnikumning barcha bo'limlarining o'quv-uslubiy ishlar bo'yicha mutaxassislari (to'liq stavkadagi o'qituvchilarning o'quv yuklamalarini kiritish va o'zgartirishlarni nazorat qilish, hisobotlar tuzish), fakultet dekanatlari xodimlari (o'qituvchilarning o'quv yuklamalarini kiritish) soatlik ish haqi asosida taklif qilinadigan, hisobotlarni tuzadigan), texnikumning boshqa tarkibiy bo'linmalari, masalan, inspeksiya va nazorat bo'limi, xalqaro ta'lim dasturlari bo'limi, rejalashtirish-iqtisodiy bo'limi (byudjet bo'limi), kadrlar bo'limi va boshqalar. O'quv jarayonini rejalashtirish va axborotlashtirish bo'limi tizimni yuritadi va rivojlantiradi.

O'JBTni yaratishda har qanday zamonaviy axborot tizimini yaratishda hisobga olinadigan quyidagi asosiy tamoyillarga rioya qilish kerak:

- izchillik - tizimni yaratish maqsadlarini va butun tizimga xos bo'lgan umumiy xususiyatlarni aniq belgilash imkonini beradi, tizimning parchalanish mezonlarini va uning elementlari o'rtasidagi turli xil turdagi munosabatlarni ochib beradi;

- modullilik - o'zaro bog'langan va bir-birini to'ldiruvchi modullar ko'rinishida qurilishni ta'minlaydi va bir modulni boshqasiga almashtirish tizimning yaxlitligini buzmaydi;

- moslashuvchanlik - tizimning ishlashini saqlab qolgan holda yangi ish sharoitlariga moslashishini ta'minlaydi;

- uzluksiz rivojlanish (ochiqlik) -O'JBTni ma'lumotlarni qayta ishlashning eng yangi texnologiyalaridan foydalangan holda ishlab chiqish va takomillashtirishga qodir tizim sifatida oldindan belgilaydi;

- standartlashtirish va unifikatsiya qilish - tizimni loyihalashda standart yechimlardan oqilona darajada foydalanish zarurligidadir;

- "yangi vazifalar" - ilgari hal etilmagan yangi vazifalarni amalga oshirish imkoniyatini nazarda tutadi;

- ishonchlilik - uning alohida elementlari ishdan chiqqan taqdirda tizimning barqarorligini nazarda tutadi;

"INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2023"

- muvofiqlik - bu axborot, texnik va texnologik interfeysga ega bo'lgan turli tizimlar bilan o'zaro aloqada bo'lish qobiliyati;
- bir martalik kiritish - axborotni bir martalik kiritish va ko'p, ko'p maqsadli foydalanishni ta'minlaydi;
- "do'stonalik" - tizim oddiy va o'rnatish, o'rganish va ishlatish uchun qulay bo'lishi kerakligida ifodalanadi;
- samaradorlik (qoplash) - tizim foydalanuvchini buzmasligi va moddiy va ma'naviy jihatdan to'lashi kerakligidan iborat;
- avtomatlashtirish - axborotni qayta ishlash texnologik jarayonining barcha bosqichlarida texnik vositalardan kompleks foydalanishdan iborat bo'lgan qog'ozsiz texnologiyani o'z ichiga oladi;
- xavfsizlik - tizimdagi tijorat axborotlarining xavfsizligi va yaxlitligini nazarda tutadi.

O'quv jarayonini boshqarish tizimi barcha axborot tizimlari uchun umumiy bo'lgan quyidagi eng muhim boshqaruv funktsiyalarini amalga oshiradi:

- rejalashtirish - turli davrlar uchun ta'lim jarayonining faoliyat ko'rsatish maqsadlariga erishishning eng yaxshi usullarini belgilaydi;
- buxgalteriya hisobi - o'quv jarayonidagi nazorat ob'ekting joriy holatini aks ettiradi;
- tahlil - universitetning faoliyat ko'rsatish jarayonini o'rganish bilan bog'liq va ushbu og'ishlarning sabablarini aniqlash bilan haqiqiy ko'rsatkichlarning rejalashtirilganidan chetga chiqishlarini aniqlaydi;
- nazorat - maqsadlarga erishish jarayonida haqiqiy ma'lumotlarning rejalashtirilganidan og'ishlarini aniqlash bilan bog'liq;
- tartibga solish - zaxiralarni aniqlash va optimal boshqaruv qarorlarini qabul qilish maqsadida ob'ektdagi barcha jarayonlarni operativ boshqarishga asoslangan.

O'quv jarayonini boshqarishda O'JBTni joriy etish axborot oqimlarining oqimi kabi o'sishi sharoitida jamiyat rivojlanishining hozirgi bosqichiga mos keladigan boshqaruv qarorlarini qabul qilish samaradorligi va tezligini oshiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Turenliyazova A.I. Topical issues of formation of a new system of vocational education and training in Uzbekistan. Journal "Science and Education in Karakalpakstan". -2021, №2. – P. 111-114

"INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2023"

2. Tureniyazova A.I. ECVET- Evropa kasbiy ta'limi uchun kredit tizimini O'zbekistonda qo'llanishning uslubiy masalalari. "Ilim ham jamiyat" ilimiy-metodikaliq jurnali. №3(2), 2022. P.64-66

3. Турениязова А.И. Анализ факторов, влияющих на успешное внедрение кредитно-модульной системы в высшее образование Узбекистана. Перспективы развития высшего образования. Сборник НЕО.- 2022 №2. – С. 102-112

4. Системы управления обучением.
<https://soware.ru/categories/education-management-systems>